

Sygn. akt II PK 314/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Józef Iwulski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa U. K.
przeciwko Zespołowi Szkół w D.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 czerwca 2013 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w W.
z dnia 9 maja 2012 r., sygn. akt IV Pa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.
do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2012 r., IV P [...], Sąd Rejonowy- Sąd Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w W. przywrócił powódkę U. K. do pracy w pozwanym

Zespole Szkół w D. na poprzednich warunkach pracy i płacy i orzekł o kosztach procesu.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że powódka była zatrudniona w Publicznej Szkole Podstawowej [...] w D. (będącej poprzednikiem prawnym pozwanego Zespołu) od 1 września 1991 r. do 31 sierpnia 2011 r. w pełnym wymiarze czasu pracy jako nauczyciel biblioteki. Z dniem 1 września 2011 r. Publiczna Szkoła Podstawowa [...] oraz Gimnazjum w D. działające dotychczas jako odrębne jednostki organizacyjne zostały zlikwidowane i włączone do pozwanego Zespołu Szkół. Od dnia 17 kwietnia 2011 r. pracownicy szkoły (w tym powódka) wiedzieli, że z początkiem nowego roku szkolnego 2011/12 w wyniku zmian organizacyjnych placówek oświatowych zostanie utworzony pozwany Zespół. W kwietniu 2011 r. powódka dowiedziała się o istnieniu [...] Związku Zawodowego [...] w B. i podjęła decyzję o przystąpieniu do tego związku. Przedtem powódka nie należała do żadnego związku zawodowego. Oprócz powódki do [...] Związku Zawodowego [...] przystąpiły w dniu 12 maja 2011 r. dwie inne nauczycielki zatrudnione u pozwanego pracodawcy. W dniu 12 maja 2011 r. [...] Związek Zawodowy [...] podjął uchwałę upoważniającą powódkę do działania w imieniu tego związku. W dniu 12 maja 2011 r. zostało wpisane do rejestru nowoutworzone koło [...] Związku Zawodowego [...] działające w Publicznej Szkole Podstawowej w D.. Powódka została przewodniczącą tego koła na czas nieoznaczony. W dniu 16 maja 2011 r. [...] Związek Zawodowy [...] poinformował pozwanego pracodawcę, że powódka podlega ochronie wymienionej w art. 32 i 34 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854 ze zm.). W 2011 r. liczba uczniów w szkole zmniejszyła się, co spowodowało redukcję liczby oddziałów szkolnych z 9 do 7. Organ prowadzący szkołę przydzielił dla biblioteki szkolnej 15 godzin w ramach pensum. Podczas posiedzenia rady pedagogicznej w dniu 28 kwietnia 2011 r. powódka została poinformowana o konieczności ograniczenia przypadającego na nią wymiaru godzin bibliotecznych do 15/30 ("do połowy etatu"). W dniu 20 maja 2011 r. pracodawca dokonał wypowiedzenia zmieniającego, proponując powódce ograniczenie wymiaru czasu pracy do "połowy etatu". Powódka nie wyraziła zgody na nowe warunki zatrudnienia. W dniu 23 maja 2011 r. strona pozwana zwróciła się

do [...] Związku Zawodowego [...] o wydanie opinii w sprawie zamiaru rozwiązania umowy o pracę z powódką. W dniu 30 maja 2011 r. pracodawca rozwiązał z powódką umowę o pracę za trzymiesięcznym okresem wypowiedzenia. W dniu 9 czerwca 2011 r. do pracodawcy wpłynęło pismo [...] Związku Zawodowego [...], w którym stwierdzono, że związek nie wyraził zgody na rozwiązanie umowy o pracę z powódką i zażądał od pracodawcy "wycofania" złożonego wcześniej wypowiedzenia. W związku z ustaniem zatrudnienia pracodawca wypłacił powódce odprawę pieniężną w wysokości sześciu miesięcznych wynagrodzeń (14.298 zł) oraz nagrodę jubileuszową (2.216,19 zł).

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy uznał powództwo za uzasadnione, gdyż powódka - będąc działaczką związku zawodowego - podlegała szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy. Pozwany pracodawca wiedział, że powódka podlega takiej ochronie już od dnia 16 maja 2011 r., bowiem zarząd międzyzakładowej organizacji związkowej [...] Związku Zawodowego [...] ustanowił powódkę przewodniczącą koła działającego na terenie zakładu pracy pozwanego pracodawcy na czas nieoznaczony. Poza tym Związek zrzesza pracowników w liczbie wymaganej do uzyskania przez niego statusu organizacji reprezentatywnej w rozumieniu art. 241^{25a} k.p. oraz może wskazać pracowników podlegających ochronie przewidzianej w art. 32 ustawy o związkach zawodowych. Według Sądu Rejonowego, strona pozwana nie przedstawiła żadnych dowodów, które miałyby potwierdzić tezę o "negatywnej motywacji" powódki, polegającej na przystąpieniu do związku zawodowego wyłącznie po to, aby uzyskać ochronę przed zwolnieniem z pracy. To, że powódka zaraz po przystąpieniu do związku została wskazana jako działaczka podlegająca szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy jest dla Sądu pierwszej instancji zrozumiałe, gdyż od wielu lat w pozwanej placówce oświatowej funkcjonował tylko jeden związek zawodowy (Związek [X.]). Dopiero na skutek działań podjętych przez powódkę u pozwanego pracodawcy rozpoczął działalność inny związek zawodowy. Skoro [...] Związek Zawodowy [...] dopiero "wkraczał swoją działalnością" na teren pozwanej szkoły, gdzie wcześniej nie zrzeszał członków, to ustanowienie powódki przewodniczącą koła wydaje się logiczne. Powódce nie można czynić zarzutów, że w okresie od 28 kwietnia do 31 maja 2011 r. - jako działaczka związkowa - nie podjęła

żadnych czynności zmierzających do ochrony praw pracowniczych. Powódka była nowym członkiem, a poza tym nie zgłaszano się do niej w żadnej sprawie o podjęcie ochrony pracowniczej. Sąd Rejonowy przyjął, że w okolicznościach faktycznych sprawy pozwany pracodawca niewątpliwie naruszył zasady rozwiązywania stosunków pracy z pracownikami podlegającymi szczególnej ochronie z racji pełnienia funkcji związkowych, bowiem pomimo braku zgody [...] Związku Zawodowego [...] złożył powódce oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę. "Przy okazji" Sąd pierwszej instancji wyraził pogląd, że wskazana w wypowiedzeniu przyczyna rozwiązania umowy o pracę z powódką nie była zasadna w kontekście ustaleń, że powódka była jedynym nauczycielem, któremu obniżono wymiar godzin bibliotecznych o połowę (do 15/30), a jednocześnie godziny biblioteczne zostały "dopełnione" przez dwie inne nauczycielki nieposiadające specjalizacji bibliotecznej. Wobec ustalenia, że strona pozwana naruszyła przepisy o wypowiedzaniu umów o pracę, roszczenie powódki o przywrócenie do pracy było słuszne, a Sąd Rejonowy nie znalazł żadnych okoliczności przemawiających za niecelowością przywrócenia powódki do pracy w rozumieniu art. 45 § 2 k.p.

Od wyroku Sądu Rejonowego strona pozwana wniosła apelację. Wyrokiem z dnia 9 maja 2012 r., IV Pa [...], Sąd Okręgowy- Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.: 1) zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w całości i zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 8.603,10 zł tytułem odszkodowania, oddalając powództwo w pozostałym zakresie; 2) oddalił apelację w pozostałej części oraz 3) zniósł między stronami koszty procesu. Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji (przyjmując je za własne) w zakresie podlegania przez powódkę szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy, wobec czego rozwiązanie z nią umowy o pracę przez pracodawcę było sprzeczne z prawem. Tym niemniej Sąd Okręgowy uznał, że przywrócenie powódki do pracy jest niemożliwe z uwagi na "sytuację gospodarczą i strukturalną" strony pozwanej, wobec czego na podstawie art. 45 § 2 k.p. zasądził na rzecz powódki odszkodowanie za bezprawne rozwiązanie stosunku pracy za wypowiedzeniem. W ocenie Sądu odwoławczego, przywrócenie powódki do pracy na poprzednich warunkach zatrudnienia jest niemożliwe, bowiem uchwałą organu prowadzącego

szkołę z dniem 1 września 2011 r. został utworzony pozwany Zespół, a dokonana w ten sposób reorganizacja wymusiła na pracodawcy redukcję wymiaru zajęć bibliotecznych do 15/30. W tej sytuacji przywrócenie powódki do pracy na dotychczasowych warunkach nie jest możliwe, bowiem takie stanowisko w pełnym wymiarze nie istnieje. Z kolei przywrócenie powódki do pracy na dotychczasowym stanowisku w wymiarze połowy etatu byłoby niezgodne z wolą powódki. Istotne jest przy tym również, że powódka posiada wyłącznie kwalifikacje bibliotekarza, wobec czego w jej przypadku nie ma możliwości uzupełnienia etatu innego rodzaju zajęciami.

Od wyroku Sądu Okręgowego powódka wniosła skargę kasacyjną, w której zarzuciła obrazę art. 45 § 2 i 3 k.p. oraz art. 477¹ i art. 233 § 1 k.p.c. W uzasadnieniu podstaw kasacyjnych skarżąca wywiodła w szczególności, że art. 477¹ k.p.c. może mieć zastosowanie wobec osób szczególnie chronionych przed rozwiązaniem stosunku pracy tylko w sytuacji, gdy wybrane przez pracownika roszczenie o restytucję stosunku pracy jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. W tym przypadku nie mają znaczenia takie okoliczności, jak niemożliwość lub niecelowość przywrócenia do pracy. Sąd Okręgowy nie rozważał, czy żądanie przywrócenia powódki do pracy jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 8 k.p.), wobec czego zastosowanie art. 45 § 2 k.p. było ewidentnym naruszeniem przepisów prawa. Z kolei samo korzystanie przez powódkę z przysługującej jej z mocy prawa ochrony związkowej nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Skoro w sprawie nie stwierdzono, by doszło do likwidacji pracodawcy zatrudniającego dotychczas powódkę, to nie istniały również podstawy do zastosowania art. 45 § 2 w związku z art. 45 § 3 k.p. Według powódki nieprawidłowe są ustalenia Sądu Okręgowego dotyczące możliwości uzupełnienia etatu powódki zajęciami innymi niż biblioteczne, gdyż powódka - w świetle przepisów określających kwalifikacje zawodowe nauczycieli - mogła również prowadzić zajęcia świetlicowe. Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z niebudzących wątpliwości ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że powódka była pracownicą, której stosunek pracy podlegał szczególnej ochronie wynikającej z ustawy o związkach zawodowych. Wobec tego pracodawca przez rozwiązanie z powódką umowy o pracę bez zgody właściwego organu związku zawodowego, w którym piastowała ona funkcję związkową, dopuścił się ewidentnej obrazy przepisów prawa pracy o rozwiązywaniu umów o pracę. Z tej przyczyny powódka stosownie do art. 45 § 1 k.p. miała prawo zgłosić żądanie przywrócenia jej do pracy na poprzednich warunkach. Sąd Okręgowy, dokonując zmiany orzeczenia Sądu pierwszej instancji restytuującego stosunek pracy, zastosował art. 45 § 2 k.p., który stanowi, iż sąd pracy może nie uwzględnić żądania pracownika uznania wypowiedzenia za bezskuteczne lub przywrócenia do pracy, jeżeli ustali, że uwzględnienie takiego żądania jest niemożliwe lub niecelowe; w takim przypadku sąd pracy orzeka o odszkodowaniu. Sąd Okręgowy nie uwzględnił jednak, że - zgodnie z art. 45 § 3 k.p. - przepisu art. 45 § 2 k.p. nie stosuje się wobec pracowników szczególnie chronionych przed wypowiedzeniem lub rozwiązaniem umowy o pracę, chyba że uwzględnienie żądania pracownika przywrócenia do pracy jest niemożliwe z przyczyn określonych w art. 41¹ k.p., a więc ogłoszenia upadłości bądź likwidacji pracodawcy. W stanie faktycznym sprawy taka sytuacja nie miała jednak miejsca, gdyż zakład pracy, w którym powódka była zatrudniona w dacie wypowiedzenia i rozwiązania umowy o pracę (Publiczna Szkoła Podstawowa [...] w D.) nie został zlikwidowany, lecz włączony, czyli przejęty przez pozwany Zespół Szkół. Wobec powyższego zastosowanie art. 45 § 2 k.p. było oczywiście nieprawidłowe jako niezgodne z art. 45 § 3 k.p.

Podstawą nieuwzględnienia żądania określonego przez powódkę w pozwie mógł być wyłącznie art. 8 k.p. (w związku z art. 477¹ k.p.c.), ale Sąd Okręgowy nie stosował tego przepisu (nie rozważał jego przesłanek). Wobec tego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

aw